

Analyse onvrijwillige zorg

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2020 is de wet Bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ) vervallen en vervangen door 2 nieuwe wetten:

de **Wet zorg en dwang** (Wzd) en de **Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg** (Wvggz). Zorgbalans levert alleen zorg onder de Wzd.

Zorgbalans onderschrijft de doelstelling van deze wetgeving, te weten het terugdringen en waar mogelijk voorkomen van onvrijwillige zorg, het beschermen van de rechtspositie van cliënten en het ontwikkelen en delen van alternatieven van onvrijwillige zorg.

De zorg en dienstverlening van Zorgbalans is gericht op de wens van de cliënt om hem/haar in staat te stellen zolang en zelfstandig mogelijk eigen invulling te geven aan het leven. Ook bij pg-cliënten die wilsonbekwaam ter zake zijn, vaak op grond van gevorderde dementie of andere ziekte, wordt getracht hun wens te achterhalen vanuit verbale en non-verbale uitingen.

Het beperken van de autonomie van de pg-cliënten door de inzet van onvrijwillige zorg past Zorgbalans alleen toe als uiterste maatregel in verband met noodzakelijke bescherming van de pg-cliënten en/of diens omgeving. Hieraan gaat een zeer zorgvuldig afwegingsproces vooraf.

Op dit moment worden alle artsen en verpleegkundig specialisten geschoold in de Wzd, ten gevolge van de coronaperiode heeft het scholingstraject vertraging opgelopen vanaf maart 2020. Alle specialisten ouderengeneeskunde worden aangesteld als Wzd-functionaris. Wij hebben ervoor gekozen om drie specialisten ouderengeneeskunde aan te stellen als "senior Wzd-arts". Zij zullen, naast de rol als Wzd-functionaris, erop toezien dat randvoorwaarden gecreëerd en geborgd blijven om de Wzd zorgvuldig uit te voeren. De senior Wzd artsen hebben periodiek overleg met bestuurder (Wzd overleg).

De scholing van de zorgverantwoordelijken is ook van start gegaan. De zorgverantwoordelijke wordt een verzorgende van minimaal niveau 3 of een verpleegkundige. Elke locatie heeft hiervoor een eigen afweging gemaakt, deze is gebaseerd op de verwachte omvang van onvrijwillige zorg en beschikbaarheid van voldoende geschoold personeel. Totdat deze scholing is afgerond zal de behandelend arts optreden als zorgverantwoordelijke. Er wordt in de scholing en communicatie over de Wzd veel aandacht besteed aan het proces voorafgaand aan onvrijwillige zorg. Het leren kennen van de cliënt en het zoeken naar zorg die hem/haar past. Het voorkomen en afbouwen van onvrijwillige zorg is een belangrijk onderwerp van gesprek tussen cliënt en/of naasten, zorgmedewerkers en specialist ouderengeneeskunde. Daarnaast wordt er ook vanuit het locatiemanagement en de directeur Wonen & Revalidatie volop aandacht aan besteed.

Onvrijwillige Zorg kan volgens de WZD door Zorgbalans uitsluitend worden ingezet op plekken die door Zorgbalans zijn aangemeld in het openbaar register dat de Minister van VWS daarvoor hanteert. Alle woonlocaties van Zorgbalans zijn hiervoor aangemeld.

Onvrijwillige opnames (RM, IBS & art. 21 WZD) vinden bij Zorgbalans op locaties die als *accommodatie* zijn geregistreerd, te weten:

- Den Weeligenberg
- Horstendaal/Saanensduin*
- De Houttuinen (geheel)
- Velserduin IJmuiden (1^e etage), en
- Breezicht (3^e etage)

* Met inachtneming van RM/IBS-exclusiecriteria die met IGJ zijn overeengekomen voor de locatie 'Horstendaal en Saanensduin', te weten: geen opnames op basis van RM of IBS, wel van cliënten die vallen onder art. 21 Wzd (tot eind 2019, art. 60 BOPZ).

Inzet van onvrijwillige zorg op een locatie vindt plaats met inachtneming van de aanvullende voorwaarden die aan ambulante onvrijwillige zorg worden gesteld. Iedere Zorgbalans locatie voldoet standaard aan deze aanvullende voorwaarden omdat er 7 dagen per week, 24 uur per dag voldoende deskundig personeel aanwezig is om onvrijwillige zorg op een veilige wijze te kunnen verlenen c.q. toezicht daarop te houden of daarvoor hulp op verzoek van cliënt of diens naasten te verlenen. In het zorgplan van de cliënt wordt de inzet van onvrijwillige zorg verantwoord.

Ambulante onvrijwillige zorg in de thuissituatie

Zorgbalans volgt het advies van Verenso en V&VN. Deze beroepsverenigingen adviseren verpleegkundigen en verzorgenden, die werkzaam zijn in de wijk, om geen onvrijwillige zorg in het dagelijkse werk toe te passen totdat er meer duidelijkheid is over de uitvoerbaarheid van de Wzd in de wijk. Er zijn echter situaties in de praktijk waarbij onvrijwillige zorg plaatsvindt of nodig is. Het uitgangspunt is zorgvuldige, veilige zorg met zo min mogelijk dwang.

In deze analyse worden de cijfers over onvrijwillige zorg en onvrijwillige opname uiteengezet op organisatie en locatieniveau over de periode januari t/m juni 2020. De cijfers bestaan uit een tabel met het aantal cliënten waarbij onvrijwillige zorg wordt toegepast en hun opname-indicatie en een tabel met de verschillende vormen van onvrijwillige zorg die wordt toegepast met daarbij het aantal cliënten en het aantal maatregelen. Per locatie zal er een korte context van de locatie worden geschetst en een analyse over de cijfers worden gegeven.

Zorgbalans totaal

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Opname-indicatie	Cliënten met onvrijwillige zorg
Geen bereidheid/Geen verzet (art.21)	13
Verzet tegen verblijf (IBS)	3
Verzet tegen verblijf (RM)	7
Vrijwillig	8
Totaal	31

Zorgbalans heeft de afgelopen half jaar 1821 cliënten in zorg gehad, bij 31 cliënten is onvrijwillige zorg toegepast. Dit betekent dat bij 1,7% van het aantal cliënten dat bij Zorgbalans heeft gewoond in januari t/m juni 2020 onvrijwillige zorg is toegepast. Alle

effecten van de overgang van de BOPZ naar de Wzd kunnen we nog niet overzien, maar in de rapportage van het tweede halfjaar zal dit worden aangegeven en onderbouwd. Eén van de verschillen zal naar waarschijnlijkheid gelden voor wat betreft de psychofarmaca buiten de geldende richtlijnen.

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Aanbrengen van beperkingen	Overige beperkingen het eigen leven in te richten	5	5
Beperken van bewegingsvrijheid	Het beperken van de bewegingsruimte door plaatsing op een gesloten afdeling	1	1
Beperken van bewegingsvrijheid	Het beperken van de bewegingsruimte, overig	4	4
Beperken van bewegingsvrijheid	Mechanische fixatie	1	1
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	12	12
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Verrichten van medische controles of andere medische handelingen en therapeutische maatregelen.	1	1
Onderzoek aan kleding of lichaam	Onderzoek aan kleding of lichaam	1	1
Uitoefenen van toezicht op de cliënt	Toepassing overige toezichthoudende domotica	1	1

Breezicht

Keizer Wilhelmstraat 1
1975 EA IJmuiden

Breezicht is een woonzorglocatie die plaats biedt aan 125 bewoners. De derde etage van Breezicht is aangemerkt als een accommodatie. Breezicht wil een thuis bieden aan mensen met een vorm van dementie. In Breezicht wordt uitgegaan van het gedachtegoed: "Net zoals thuis". De privévertrekken van de bewoners zijn op de etages gesitueerd, op de begane grond bevinden zich verschillende ruimtes met een huiselijke inrichting. Bewoners kunnen zelf aangeven in welke ruimte, op welk moment ze willen zijn. Daarnaast biedt Breezicht in appartementen, in de zogenaamde Toren, de mogelijkheid voor diverse vormen van tijdelijke zorg en begeleiding, van logeerszorg tot en met herstellende zorg bijvoorbeeld na een ziekenhuisopname. Breezicht staat bekend om zijn ruime keuze aan activiteiten zowel in groepen als individueel.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Verzet tegen verblijf (RM)	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Beperken van bewegingsvrijheid	Het beperken van de bewegingsruimte door plaatsing op een gesloten afdeling	1	1

Analyse:

Het beperken van de bewegingsruimte is bij opname met een rechtelijke machtiging aan het begin soms noodzakelijk om rust bij de bewoner te creëren. Afbouwen van onvrijwillige zorg heeft de prioriteit bij Breezicht.

De Molenweid

Aletta Jacobsstraat 74
1991 TB Velsbroek

De Molenweid is een woonlocatie in het hartje van Velsbroek. De Molenweid is een woongemeenschap met 30 Wlz-geïndiceerde bewoners. De visie van de Molenweid is dat bewoners het leven zoveel mogelijk voortzetten als zij dat daarvoor gewend waren. Op elke etage zijn centrale woonruimten, een huiskamer en een buitenterras/ balkon, waar bewoners, indien ze dat willen, gebruik van kunnen maken.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Vrijwillig	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	1	1

Analyse:

Soms wil een cliënt met dementie niet (meer) de voorgeschreven medicatie innemen. De zorgverantwoordelijke kijkt dan samen met de specialist ouderengeneeskunde zorgvuldig of de medicatie vanuit oogpunt van goede zorg echt noodzakelijk is. Alleen dan wordt overgegaan tot verplichte toediening van de medicatie

Velserduin

Scheldestraat 101
1972 TL IJmuiden

Velserduin is een woon-, zorg- en behandelcentrum waar totaal 154 cliënten kunnen wonen/verblijven. In Velsbroek is de eerste bouwlaag aangemerkt als accommodatie. In Velsbroek wonen in kleine woongroepen mensen met dementie, mensen met niet aangeboren hersenletsel en mensen met psychiatrische problematiek. Daarnaast kent Velsbroek de mogelijkheid tot verblijf om te revalideren. Velsbroek wil, mét haar betrokken en deskundige medewerkers, een (tijdelijk) thuis zijn en ondersteuning bieden om het voor eenieder mogelijk te maken op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan zijn of haar leven. Familie en vrienden zijn nauw betrokken bij de dagelijkse gang van zaken en zijn onderdeel van het leven van de bewoner.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Vrijwillig	1
Geen bereidheid/Geen verzet (art.21)	7

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Aanbrengen van beperkingen	Overige beperkingen het eigen leven in te richten	2	2
Beperken van bewegingsvrijheid	Het beperken van de bewegingsruimte, overig	3	3
Onderzoek aan kleding of lichaam	Onderzoek aan kleding of lichaam	1	1
Uitoefenen van toezicht op de cliënt	Toepassing overige toezichthoudende domotica	1	1
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	2	2

Analyse:

Binnen Velsersduin wonen verschillende doelgroepen samen, waardoor de keuze wordt gemaakt om de bewegingsruimte van bepaalde bewoners (die wonen op de etage die als accommodatie is aangemerkt) te beperken tot de eigen etage, ter bescherming van zichzelf en anderen. Er wordt onderzoek gedaan naar het inzetten van leefcirkels om de bewegingsruimte te vergroten.

W.F. Visserhuis

Houtmanstraat 1
1972 EE IJmuiden

Het W.F. Visserhuis is een woonzorgcentrum voor mensen met cognitieve, mentale en/ of lichamelijke problemen. Er wonen ook relatief veel jongere mensen van rond de 60 jaar. Er wonen 135 mensen in het W.F. Visserhuis. De meeste bewoners komen uit de omgeving van het huis en kennen de medebewoners nog van vroeger uit de straat, de klas of van het werk. Er zijn veel activiteiten te doen, zowel in het restaurant als op de afdelingen en in de huiskamers. Na de verbouwing geldt dit ook voor de ontmoetingsruimtes en buurtkamers. Het leven zoals men thuis gewend was staat in het W.F. Visserhuis voorop.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Vrijwillig	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	1	1

Analyse:

Binnen het W.F. Visserhuis wordt er zorgvuldig omgegaan met toepassen van onvrijwillige zorg. In een uitzonderlijke situatie is het voor de gezondheid van de bewoners toch nodig om medicatie in te zetten terwijl de bewoner dit niet wil. De zorgverantwoordelijke en specialist ouderengeneeskunde kijken samen met het zorgteam naar alternatieven en mogelijkheden tot afbouwen van onvrijwillige zorg.

De Moerberg

Zuiderkruisstraat 74
1973 XM IJmuiden

De Moerberg is een beschermde woonomgeving voor 118 ouderen die graag zo zelfstandig als mogelijk willen leven. Een deel van de bewoners huurt zelf de woning, een ander deel

woont intramuraal. In De Moerberg woon je “thuis”, ongeacht de behoefte aan services, zorg en welzijn. Waar je privacy hebt in je appartement en waar ruimte voor ontmoeting en IJmuidense gezelligheid is in de gang van de woonetage, op een ontmoetingsplein beneden en in de gezamenlijke tuin.

Analyse:

Binnen de Moerberg is er in het afgelopen half jaar geen onvrijwillige zorg toegepast.

Huis ter Hagen

Lodewijk van Deysellaan 254
1985 CV Driehuis

Huis ter Hagen is een woonzorgcentrum waar 148 mensen wonen met cognitieve of lichamelijke problemen. De bewoners en medewerkers vormen samen een gemeenschap; mensen voelen zich verbonden met elkaar. Huis ter Hagen wil een vertrouwde en veilige plek bieden om te zijn wie je bent. Bewoners mogen erop rekenen dat, ook als de zorg complex(er) wordt, zij kunnen blijven wonen in Huis ter Hagen. De respectvolle manier van communiceren en benaderen en activiteiten op het gebied van zingeving en religie zijn kenmerkend voor Huis ter Hagen.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Vrijwillig	1
Geen bereidheid/Geen verzet (art.21)	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Aanbrengen van beperkingen	Overige beperkingen het eigen leven in te richten	2	2

Analyse:

Het beschermen van de bewoner met dementie tegen zichzelf, door bijvoorbeeld de kastdeur op slot te doen etc. wordt altijd zorgvuldig overwogen conform het stappenplan en gepoogd zo snel mogelijk weer af te bouwen.

Kennemerduin

Herenweg 126
2101 MS Heemstede

Kennemerduin is een woonzorgcentrum gelegen in een prachtig park met veel bomen. Hier wonen 86 ouderen met een Wlz-indicatie en uiteenlopende zorgvragen. In Kennemerduin staan welbevinden en goede zorg centraal. De medewerkers kennen de bewoners goed, en sluiten aan bij de zorg en welzijnsvragen van ieder individu. In Kennemerduin wordt uitgedragen dat iedere dag waardig moet zijn. In Kennemerduin zijn de teams multidisciplinair en in alle keuzes staan de bewoners centraal.

Analyse:

Binnen Kennemerduin is in het afgelopen half jaar geen onvrijwillige zorg ingezet.

De Heemhaven

Von Brücken Focklaan 20
2102 XC Heemstede

In de Heemhaven wonen 80 bewoners waarvan velen een vorm van dementie hebben. In het zorgconcept van De Heemhaven "Net zoals Thuis" wordt de bewoner veel ruimte geboden als het gaat om het zoeken van zijn/haar eigen weg. Binnen het gebouw kan men gaan en staan waar hij/zij wilt. De begane grond is de spil van het huis met in het midden het dorpsplein; je kunt er wat drinken, je kunt er je vraag stellen en even de krant lezen of lekker zitten. Daar omheen zijn ontmoetingsruimtes, elk met een eigen sfeer en eigen activiteiten.

Analyse:

Binnen De Heemhaven is in het afgelopen half jaar geen onvrijwillige zorg ingezet.

De Houttuinen

Overloop 1
2012 WV Haarlem

De Houttuinen is aangemerkt als accommodatie en er wonen 80 mensen, allen met een vorm van dementie. De Houttuinen staat voor "groot(s) in kleinschaligheid". In De Houttuinen leeft het verenigingsleven. Er zijn 21 'clubs' met activiteiten op meerdere tijdstippen van de week, ook 's avonds en in het weekend. Er kan hierbij gedacht worden aan gym, zwemmen, tuingroep, klassieke muziek, wandelen, populaire muziek, creatieve club en, gespreksgroepen.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Geen bereidheid/Geen verzet (art.21)	4
Verzet tegen verblijf (RM)	3
Vrijwillig	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Beperken van bewegingsvrijheid	Het beperken van de bewegingsruimte, overig	1	1
Beperken van bewegingsvrijheid	Mechanische fixatie	1	1
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	6	6

Analyse:

Ook binnen De Houttuinen wordt er zorgvuldig gekeken naar het inzetten van onvrijwillige zorg. Het verdekt toedienen van medicatie is soms noodzakelijk om goede zorg te leveren bij mensen met dementie. Er wordt structureel geëvalueerd conform het stappenplan door de zorgverantwoordelijke en de specialist ouderengeneeskunde of het inzetten van de onvrijwillige zorg nog passend is.

Zuiderhout
Beelslaan 9
2012 PK Haarlem

Zuiderhout is een locatie waar 100 cliënten terecht kunnen voor revalidatie, kortdurend verblijf en ambulante trajecten. Zuiderhout is een huis waar cliënten, familie en hun vrienden welkom zijn en waarin samenwerking met medewerkers vanzelfsprekend is. Bezoekers, medewerkers, ex-clieënten en bewoners uit de wijk kunnen eveneens gebruik maken van diverse faciliteiten.

Analyse:

In Zuiderhout is het afgelopen half jaar geen onvrijwillige zorg toegepast.

Den Weeligenberg

Den Weeligenberg biedt plaats aan 119 bewoners. In Den Weeligenberg wonen kwetsbare (jonge) mensen die vanwege een gerontopsychiatrisch of psychogeriatrisch ziektebeeld een beschermde woonomgeving nodig hebben. Binnen die beschermde woonomgeving kan iedereen "zo gewoon mogelijk" leven, waarbij de vrijheid van de cliënt om zijn leven in te richten zoals hij dat wil voorop staat. Den Weeligenberg heeft een regionale functie voor de opvang van crisisopnames bij mensen met dementie en gerontopsychiatrie. Daarnaast is er een afdeling gespecialiseerd in bewoners met vergaand probleemgedrag en is er een afdeling voor acute opname voor mensen met de psychogeriatrische diagnose.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Geen bereidheid/Geen verzet (art.21)	1
Verzet tegen verblijf (RM)	3
Verzet tegen verblijf (IBS)	3
Vrijwillig	2

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Aanbrengen van beperkingen	Overige beperkingen het eigen leven in te richten	1	1
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	7	9
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Verrichten van medische controles of andere medische handelingen en therapeutische maatregelen	3	3
Uitoefenen van toezicht op de cliënt	Toepassing overige toezichthoudende domotica	1	1

Analyse:

In verhouding wordt meer onvrijwillige zorg ingezet in Den Weeligenberg dan in onze andere locaties. Dit valt te verklaren uit de problematiek van deze doelgroep en wordt altijd zorgvuldig afgewogen.

Horstendaal & Saanensduin

In Horstendaal & Saanensduin wonen kwetsbare (jonge) mensen die vanwege een gerontopsychiatrisch of psychogeriatrisch ziektebeeld een beschermde woonomgeving nodig hebben. Binnen die beschermde woonomgeving kan iedereen “zo gewoon mogelijk” leven, waarbij de vrijheid van de cliënt om zijn leven in te richten zoals hij dat wil voorop staat. Horstendaal & Saanensduin heeft woonruimte voor 63 bewoners.

Onvrijwillige zorg per opname-indicatie januari t/m juni 2020:

Status	Cliënten
Vrijwillig	1

Vorm van onvrijwillige zorg:

Vorm	Type	# Cliënten	# Maatregelen
Het toedienen van vocht, voeding en medicatie	Medicatie	1	1

Analyse:

In Horstendaal & Saanensduin wonen mensen met verschillende vormen van dementie, maar ook mensen met een gerontopsychiatrisch ziektebeeld en M. Korsakov. Het toepassen van medicatie waarbij er sprake is van verzet van de bewoner kan bij deze doelgroepen nodig zijn om goede zorg te geven. Deze afweging wordt zorgvuldig via het stappenplan gemaakt.